

ערכת מפת ארץ ישראל – מערך פעילות

רציונל: היכרות חווייתית עם הגיאוגרפיה של ארץ ישראל תוך התייחסות לנושאים בתחומים ציונות, אקולוגיה ופיתוח בר-קיימא. המפה מכילה יישובים, חבלי ארץ, נחלים, פארקים, גושי יערות, ימים ומאגרי מים עיקריים שנבחרו לצורך המחשה.

מטרות:

- החניכים יכירו את חבלי ארץ ישראל.
- החניכים יכירו ערים מרכזיות וידעו למקם אותם על מפת א"י.
- החניכים יכירו את חשיבותם של מאגרי המים בישראל.
- החניכים יתנסו בפתרון חידות בצורה קבוצתית.
- היכרות עם פעילותה של קק"ל ותרומתה לנושאים הנלמדים.

שכבת גיל: ה' ומעלה

מקום: רצוי בשטח פתוח מוצל ונוח, אפשרי גם בכיתה גדולה.

זמן: שעה – שעה וחצי ואף יותר לפי העניין. ניתן לעשות את הפעילות גם כשני מפגשים נפרדים ובכל מפגש להתמקד בחלק אחר של ההפעלה (לדוגמה, מפגש אחד במיקוד של חבלי הארץ וערים ומפגש שני בנושאי נחלים ומאגרי מים).

עזרים: שטיח מפת ישראל אילמת, דגלונים (שמות חבלי הארץ, הערים וכו' כשכל נושא בצבע אחר), כרטיסיות חידה, חוברת מידע ופעילויות, מפה מוקטנת עם כל התשובות לשימוש המדריך, צופן אתב"ש לחלק של הנחלים, כלי כתיבה ודף או לוח מחיק קטן או לוח הכיתה עם טושים מחיקים לתיעוד הניקוד לכל קבוצה.

סל מונחים: ארץ ישראל, מדינת ישראל, מצפים, מאגרי מים, חבלי ארץ, ריאות ירוקות, פארקים, יערות, ערים, מרכזי שדה ויער של קק"ל.

מהלך הפעילות

הכנה ופריסת הערכה לפעילות טרם הגעת החניכים

- פריסת המפה כשהיא מוצפנת (צפון המפה לכיוון הצפון האמיתי עד כמה שניתן, אם זה בכיתה צפופה, ייתכן שלא תהיה אפשרות מושלמת כי המפה ארוכה מאוד וצרה יחסית).
*ניתן גם לפרוס ולהצפין את המפה ביחד עם החניכים כחלק מהפעילות.

- רצוי להתמקם כך שהמדריך עומד בראש המפה (בצפון המפה כשהיא בעצם הפוכה מכיוונו) והחניכים ישבו סביב המפה (ממזרח, מדרום וממערב למפה). כדאי להשתדל שתהיה חלוקה שווה של מספר חניכים משני צידי המדריך.

- ליד המדריך יש לסדר מבעוד מועד את כרטיסיות החידה בערמות לפי נושאים וצבעים, כשפני הכרטיסיות מופנים כלפי מטה.

- את הדגלונים יש להעמיד או לסדר אותם בצורה גלויה בתחום קרוב של כל צבע ונושא ולא בערמה בכדי להקל על החיפוש אחר כך.

* ניתן להיעזר בחניך או במורה המלווה את החניכים

עם הגעת החניכים

- כשהחניכים מגיעים ומתיישבים בצורה שהוסברה קודם, מתחילים בעזר ליבה – סיפורה ומפעלה של קק"ל.

- הסבר על המפה בצורה ברורה: גבולות הארץ כלפי חוץ – הגבולות המדיניים כיום, גבולות בין חבלי הארץ השונים, הסבר על מקרא המפה ומה אומר כל סימן על המפה, קווים חומים, קווים כחולים, כיווני רוחות השמים, מדינות שכנות ועוד. זה הזמן להדגיש כי המפה אינה פוליטית אלא גיאוגרפית בלבד. ייתכן שרבים מהמשתתפים לא ראו את מפת ארץ ישראל בחלוקה כזו אלא חלוקות אחרות עם תחום רצועת עזה, גבולות 1967 וכו' שאינם נמצאים על מפה זו. זה הזמן להסביר **מהו חבל ארץ**, מדוע המפה חולקה בצורה הזו וכיצד נבדלים חבלי הארץ השונים זה מזה.

החטיבה לחינוך ולקהילה

- מחלקים את החניכים לשתי קבוצות ונותנים להם לבחור שם לכל קבוצה. יוצרים טבלה עם שתי עמודות על הדף או על הלוח המחיק, ורושמים את שמות הקבוצות המתחרות בראש העמודות.
- בוחרים את הקבוצה שתתחיל. אפשר לתת חידה גיאוגרפית (למשל הקבוצה ששרה ראשונה שיר עם המילה נחל/בית/ארץ, הקבוצה שנותנת כמה שיותר יישובים שבשם יש עץ) והקבוצה שיודעת לענות היא הקבוצה שתתחיל, או להטיל מטבע או קובייה.
- מסבירים על מהלך המשחק, כיצד יישאלו השאלות או החידות, אילו נושאים קיימים, באיזה נושא מתחילים, וכיצד יתבצע הניקוד לבחירת הקבוצה המנצחת בסוף (המדריך יכול לקבוע זאת מבעוד מועד כפי שנוח לו, מלבד ההצעה לשיטת הניקוד כפי שמופיעה בהמשך).

מתחילים לשחק

משחק ראשון – חבלי ארץ או ערים

המדריך מקריא כרטיסייה של חבל ארץ או עיר לכל קבוצה בתורה. אם הקבוצה פתרה את החידה היא מקבלת את הדגלון המתאים ו-3 נקודות. אם הקבוצה יודעת למקם את הדגלון במקום הנכון על המפה היא מקבלת 2 נקודות נוספות.

משחק שני – אתב"ש נחלים

כל קבוצה מקבלת שלוש כרטיסיות נחלים וצופן אתב"ש. לאחר שהיא מגלה את שם הנחל היא מקבלת מהמדריך את הדגלון וצריכה להניח אותו במקום המתאים על המפה. קבוצה שמצליחה מקבלת 5 נקודות לכל נחל.

משחק שלישי – חידות בציורים

מראים לכל החניכים כרטיסייה של חידה בציור. קבוצה שגילתה את הפתרון כותבת אותו על דף, ואחד החניכים מגיש זאת למדריך. קבוצה שפתרה נכונה מקבלת 5 נקודות.

אפשרויות המשחק

- לשלב את שלושת המשחקים בפעילות, כלומר את כל סוגי החידות.

- לחלק את הפעילות לשני מפגשים שונים אם אפשר וצריך.

- להתאים את האופי והקושי של החידות בהתאם לגיל החניכים ולפשט או לשנות את הניסוח אם צריך.

- בהתאם לסיטואציה, לזמן ולרמת הקושי להשתמש בכל כרטיסיות חבלי הארץ, בחלק מהן או רק בהן. כך גם לגבי כרטיסיות הערים ולגבי ביצוע או אי-ביצוע של הנושאים האחרים: מצפים, נחלים, יערות, מאגרי מים, פארקים ומרכזי השדה של קק"ל.

- לשתף את החניכים גם בהנחית הפעילות, כמו לבחור חניך קריין, חניך שמחלק את הדגלונים, חניך "שופט" וכו'.

- לסיכום אפשר שהמדריך יעבור ויצעד על כל אחד מחבלי הארץ מהדרום לצפון או ההיפך ויקריא את שמותיהם בקול, או שכולם יקריאו בקול את המקום שהמדריך דורך עליו, או שייבחר אחד מהחניכים שיעשה זאת.

** מדריכים ומדריכות יקרים ויקרות, עליכם להגיע מוכנים ולדעת מראש את התשובות. בתיק הערכה אמורות להימצא מפה מוקטנת שמכילה את כל התשובות וחוברת מידע ופעילות מעמיקה וממצה עם כל המידע, הפתרונות, הצעות לפעילות גם מעבר למה שצוין כאן, הרחבות על הארץ ועל קק"ל והפניה למקורות קריאה נוספים.

מדריכים בעלי הרשאה יכולים להתכונן מראש באתר חלון ירוק – אתר קק"ל לצעירים, בכניסת מדריכים – ניידת חינוכית – מפת ארץ ישראל. תוכלו לצפות שם בכל פריטי הערכה, במפה המוקטנת עם כל הפתרונות ובחוברת המידע והפעילויות.